

Hoe krijg je **thuiszitters** weer naar school?

In Nederland zitten zo'n 4.000 leerlingen thuis. Langdurig verzuim heeft nadelige gevolgen voor leerprestaties en zondert kinderen bovendien af van de maatschappij. Dat is funest voor hun hele ontwikkeling. Hoe keer je het tij? *De Pedagoog* ging langs bij Tweede Kamerleden Michel Rog van het CDA en Lisa Westerveld van GroenLinks. En bij NVO-leden Marieke Beentjes en José Wichers-Bots, beiden specialist in *thuiszitters*.

'Kinderen hebben niet alleen de plicht om naar school te gaan, maar hebben net zo goed het récht op onderwijs. Dat vraagt van alle betrokkenen een inspanning. Het vergt vooral focus om regie op de keten te pakken. En met die focus breng je zowel thuiszitters in beeld als een aanpak op tafel om hen weer naar school te krijgen.' Dat stelt Marc Dullaert – landelijk aanjager Thuiszitterspact, en daar kan niemand het mee oneens zijn.

Kamerbrief

Verantwoordelijk minister Arie Slob heeft het er druk mee. Enkele maanden geleden verscheen zijn Kamerbrief over de cijfers *Schoolverzuim en Vrijstellingen*. De langdurige problematiek, situaties waarin kinderen langer dan drie maanden thuis komen te zitten, is nog even groot als vorig schooljaar. Minister Slob onderstreept in zijn Kamerbrief de ambities die het vorige kabinet al heeft uitgesproken: "Ik ben nog niet tevreden over de cijfers. Ieder kind heeft het recht naar school te gaan. Kinderen die niet naar school gaan, kunnen een leerachterstand opdoen, maar lopen ook vriendjes en vriendinnetjes mis. Dat is onaanvaardbaar. Daarom blijven we ons gezamenlijk inzetten om ervoor te zorgen dat in 2020 geen kinderen langer dan drie maanden thuis zitten."

Wat vinden de Kamerleden?

Michel Rog (CDA). "Dit is de afspraak die verschillende partijen indertijd willens en wetens hebben gemaakt en daar zullen wij de minister aan houden. Te veel kinderen zitten nu te lang thuis en dat moeten we niet willen. Want hoe langer een kind thuis zit, hoe moeilijker het wordt om weer met school te beginnen. Daarom is het belangrijk om meer inzet hierop te plegen en meer te kijken naar creatieve oplossingen om kinderen weer naar school te krijgen. Meer maatwerk dus."

Ook Lisa Westerveld (GroenLinks) wil de minister eraan houden en maakt het concreter. "Dit is alleen een haalbare doelstelling als de minister veel strenger is op bijvoorbeeld het functioneren van de samenwerkingsverbanden en echte doorzettingsmacht regelt. We zien het liefst dat leerplichtambtenaren de taak krijgen om een definitief besluit te forceren wanneer een kind niet geplaatst dreigt te worden op een school."

GroenLinks is ook erg kritisch op de financiële reserves van meer dan 200 miljoen die de samenwerkingsverbanden op hun bankrekening hebben staan. "We vinden dat we hier bindende afspraken over moeten maken, bijvoorbeeld over het maximum bedrag dat op de bankrekeningen staat. Dat geld moet naar kinderen gaan die onderwijs willen en naar voldoende ondersteuning voor leerkrachten in de klas."

Maatregelen

Minister Slob kondigt diverse maatregelen aan om verzuim en thuiszitten verder terug te dringen: van uitvoering van regionale thuiszitterspacten tot maatwerk in onderwijs en zorg; van meer aandacht voor de rol van het onderwijs bij vrijstellingen tot doorzettingsmacht voor maatwerk voor thuiszitters. En van een betere informatiepositie van samenwerkingsverbanden tot toezicht op de naleving van de leerplicht.

Michel Rog kan moeilijk aangeven welke maatregel het meest effectief zal zijn omdat dat in de praktijk nog moet blijken. Hij denkt vooral aan maatwerk en doorzettingsmacht: "Meer maatwerk zal ervoor zorgen dat meer kinderen weer terug naar school gaan. Ook hechten wij als CDA veel waarde aan de doorzettingsmacht omdat je nu nog te vaak ziet dat niet duidelijk is wie verantwoordelijk is."

Lisa Westerveld zit op dezelfde lijn en voegt er nog iets aan toe: "GroenLinks is een groot voorstander van het goed regelen van

Tips voor pedagogen in onderwijs en zorg

Marieke Beentjes:

- Maak samen een plan waarbij je het hele systeem rondom de thuiszittende leerling meeneemt en realistische verwachtingen stelt.
- Wees duidelijk over kaders wat betreft de werkzaamheden, dit voorkomt teleurstellingen.
- Spreek af wie de regie voert: zorg of onderwijs? Dit voorkomt afwachten en ontwijken van verantwoordelijkheden.

José Wichers-Bots:

- Start met het opbouwen van een vertrouwensrelatie met ouders nog voor de eerste schooldag.
- Wacht niet te lang met het gezamenlijk opstellen van een Ontwikkelingsperspectief. Zo ben je samen aan het werk.
- Schakel als school op tijd de jeugdhulpverlening in en zo nodig ondersteuning van het SWV.
- Meld als jeugdhulpverlener dat je altijd contact opneemt met school.
- Luister goed naar ouders en zorg voor een goede rolverdeling tussen de diverse betrokkenen in het contact met ouders.
- Realiseer je dat ouders ook vaak ondersteuning nodig hebben.
- Ontwikkel met ouders een gezamenlijke hulpvraag. En als dit niet lukt, wacht dan niet met het inschakelen van 'Veilig Thuis'. Bespreek met ouders dat je dit moet doen.

- › doorzettingsmacht en betere controle op samenwerkingsverbanden. De nadruk moet niet liggen op het máken van afspraken, maar op het náleven van de afspraken.” GroenLinks wil zich inzetten voor het landelijk regelen van één niveau van basisondersteuning zodat leerlingen, ouders en ook scholen weten waar ze aan toe zijn en wat het minimum is dat iedere school aan ondersteuning moet bieden.

Wat betekenen dit voor NVO-pedagogen in onderwijs en zorg?

Lisa Westerveld: “Ik hoop van harte dat jullie niet verstrikt raken in alle wet- en regelgeving. En meld het ons waar regelgeving rondom zorg en onderwijs wél knelt. Want daar gaan we in de Tweede Kamer over: ik zie het als onze verantwoordelijkheid om regels zo in te vullen dat we de professionals op de werkvloer helpen om het werk uit te voeren en niet belemmeren.”

Michel Rog denkt dat het meer kijken naar maatwerkoplossingen een andere houding vergt van alle betrokkenen bij de problematiek van thuiszitters. “Er zal meer moeten worden gekeken naar wat nodig is, in plaats van wat kan.”

Landelijk aanjager

In de eerste week van juni was er tijdens de Landelijke Actieweek Thuiszitters veel aandacht voor thuiszitters. Tot en met juni is Marc Dullaert, de landelijk aanjager van het Thuiszitterspact, actief om regionale aanpak te verankeren. Wat is daarna nodig?

Michel Rog heeft veel waardering voor de inzet van Marc Dullaert. “Hij heeft samen met andere partijen door zijn inzet het probleem echt hoog op de agenda gekregen. Zijn werk zal in ieder geval moeten worden voortgezet tot de doelstelling van het Thuiszitterspact is bereikt.” Ook voor Lisa Westerveld is het nog niet klaar. “Zolang het aantal thuiszitters niet afneemt, blijft landelijke regie hard nodig. Dus als het aan GroenLinks ligt blijft er een landelijk aanjager, of neemt de minister uitdrukkelijk deze verantwoordelijkheid op zich.”

Betere samenwerking onderwijs en zorg

Marieke Beentjes, mede-oprichter BOCS en orthopedagoog-generalist en José Wichers-Bots, onder meer projectleider Kenniscentrum passend onderwijs (Fontys Hogescholen) verzorgen namens de NVO regionale Thuiszitters-bijeenkomsten. Wat zien zij in de praktijk?

“Samenwerken voor thuiszittende leerlingen, dat klinkt zo makkelijk. En dat is het eigenlijk ook,” zegt Marieke Beentjes. “In de praktijk kom ik echter vaak tegen dat professionals op elkaar gaan wachten. Eerst moet het onderwijs geregeld zijn, voordat behandeling kan starten. Of eerst moet behandeling starten voordat onderwijs geregeld kan worden. Wat werkt is outreachende, intensieve begeleiding voor het hele gezin, naast een flexibele, betrokken onderwijssetting waarbij de eisen bij aanvang laag zijn en de ondersteuning hoog is.”

Grensoverschrijdend gedrag

Een leerling is geschorst na een incident waarbij hij grensoverschrijdend gedrag heeft vertoond. Er volgt een voornemen tot verwijdering van school. Ondertussen maakt de leerling thuis zijn schoolwerk. Voor het incident was er geen enkel signaal vanuit school dat het niet goed ging met de leerling en de ouders zijn niet benaderd over mogelijkheden een andere school te vinden.

Deze casus is voorgelegd aan de Geschillencommissie passend onderwijs. De uitspraak luidt dat het voornemen om de leerling te verwijderen redelijk is geweest omdat deze zich grensoverschrijdend heeft gedragen en de veiligheid van medewerkers op school in het geding is geweest. Wel heeft de school onvoldoende invulling gegeven aan de zorgplicht.

Wat had de pedagoog in dit geval kunnen doen?

De pedagoog kan de verbinding leggen tussen ouders en school. En door het verzamelen van gegevens, het analyseren van patronen en daar de dialoog over voeren, veel (méér) voor passend onderwijs betekenen dan nu vaak het geval is.

Dat betekent in deze casus:

- Verzamelen, vastleggen en bespreken van (kleine)incidenten.
- Het bespreken met ouders. Dan wordt er in ieder geval gewerkt vanuit een gezamenlijk uitgangspunt en zijn ouders niet ‘verrast’ door een voornemen van school tot verwijdering.

Binnenkort verschijnt de *Handreiking Thuiszitters*, opgesteld naar aanleiding van de regionale Thuiszitters-bijeenkomsten.

Aan de landelijke *Geschillencommissie passend onderwijs*, waarvan José Wichers-Bots lid is, leggen ouders vaak casussen ter beoordeling voor die gaan over een voorgenomen verwijdering van hun kind. “Wij zien in deze casussen dat onderwijs en zorg vaak hun best hebben gedaan om samen te werken. Maar de relatie met ouders is zo verstoord, ouders hebben zoveel wantrouwen, dat informatie niet met elkaar gedeeld mag worden, er geen gezamenlijk plan uitgevoerd kan worden en een arrangement of een verwijzing naar speciaal onderwijs geweigerd wordt. Het gevolg is dat school zo handelingsverlegen wordt dat zij geen andere oplossing ziet dan de leerling te verwijderen. In sommige gevallen lukt het deskundige pedagogen binnen het Samenwerkingsverband (SWV) het vertrouwen weer op te bouwen en in goede samenwerking tussen onderwijs, zorg en leerplicht ‘out of the box’ oplossingen aan te reiken.”

tekst: John Smeets